O COMUNICARE DESPRE CREAȚIE, PROBĂ ȘI DESTIN

ȘTEFAN ODOBLEJA

Între vocația științifică și singurătatea creatorului

Conf. univ. dr. Dona Tudor

CRIFST · Divizia de Istoria Științei · Academia Română

ISTORIA UNEI IDEI CARE A REFUZAT SĂ DISPARĂ

Dincolo de mitul savantului neînțeles

Trei dimensiuni, o singură biografie intelectuală

Ideile nu circulă singure.

Aceasta este miza istoriei receptării.

01 **OBSERVAȚIE** — Semnul clinic devine întrebare științifică.

02 **CONSTRUCȚIE** — Analogia devine un instrument de sistematizare.

03 **TRANSMITERE** — Cartea are nevoie de cititori, instituții și arhive.

Întrebarea centrală: ce face ca o contribuție originală să intre — sau să nu intre — în circuitul științific?

O disciplină a privirii

Înaintea teoriei se află deprinderea de a observa, nota și compara.

01

LECTURA

Copilăria și caietele de idei: întrebarea se naște din experiență.

02

MEDICINA

Examenul clinic: semnul exterior trimite la o realitate ascunsă.

03

AUTONOMIA

Formare instituțională și program personal de cercetare.

Cunoașterea nu începe printr-o revelație: începe prin metoda de a nu lăsa observația să se piardă.

De la sunet la structură

O metodă clinică devine punct de plecare pentru o întrebare mai largă.

SEMNAL

Sunetul este fenomenul observabil.

TRAVERSARE

Mediile și țesuturile îi modifică propagarea.

INTERPRETARE

Din efecte se deduc relații între structuri.

La Phonoscopie. Nouvelle méthode d'exploration clinique · Paris, 1935

Momentul deciziei, nu mitul revelației

O experiență biografică devine hotărâre de cercetare.

1935

Bocșa Montană

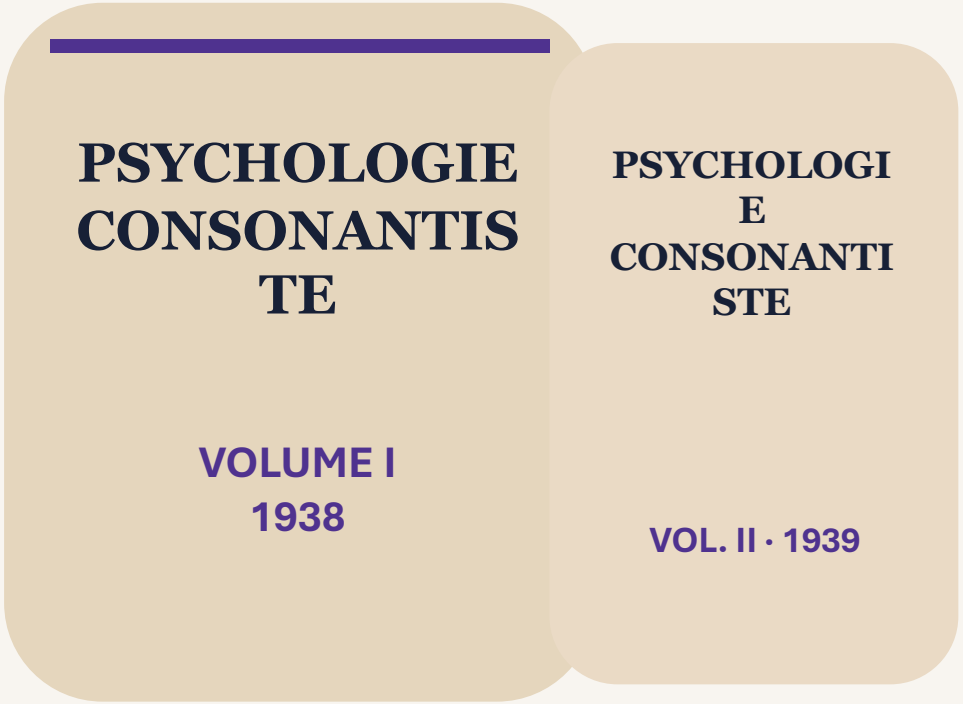
Decizia de a elabora o psihologie întemeiată pe consonanță.

- **Observații** — acumulate
- **Analogii** — comparate
- **Scheme** — reorganizate
- **Manuscrise** — rescrise

O hotărâre poate concentra ani de muncă. Nu îi poate înlocui.

Psychologie consonantiste

O arhitectură explicativă a raporturilor dintre fenomene.

- **2** volume
- **877** pagini, potrivit sursei documentare
- **300** figuri în cele două volume

Redactată în franceză. Tipărită la Lugoj. Destinată circulației internaționale.

Consonanța: o gramatică a relațiilor

Nouă principii invocate în sistematizarea fenomenelor.

- CONSONANȚĂ
- REVERSIBILITATE
- ECHILIBRU
- COMPENSAȚIE
- ECHIVALENȚĂ
- OSCILAȚIE
- REACȚIE
- INERȚIE
- TRANSFORMARE

Analogia poate deschide un drum al cunoașterii; verificarea decide cât de departe duce.

Când efectul modifică propria cauză

De la succesiunea liniară la circuitul relațiilor.

Apropiere fertilă de principiul conexiunii inverse — fără a confunda intuiția cu formalizarea inginerească.

Odobleja și Wiener: patru întrebări, nu un verdict

Cronologia este un fapt; influența directă cere alt tip de dovadă.

1938–1939

Odobleja

Psychologie consonantiste

1943

Rosenblueth · Wiener · Bigelow

Behavior, Purpose and Teleology

1948

Wiener

Cybernetics

Anterioritate	Convergență	Identitate teoretică	Filiație directă
certă	*de analizat*	*nu se prezumă*	*neprobată*

Prioritate cronologică ≠ identitate conceptuală ≠ dovadă de împrumut.

Și hârtia intră în istoria științei

Tipărirea, costurile și distribuția pot modifica destinul unei idei.

65 zile lucrătoare de întrerupere a tipăririi

65.000 lei

avansați de autor până la sfârșitul lunii octombrie 1937

TIPOGRAFIA

Contracte, întârzieri, lipsă de materiale.

DIFUZAREA

Limba franceză nu garanta receptarea.

Ultimii ani: opera rămâne o sarcină vie

Corespondența surprinde un creator activ, nu un savant resemnat.

01 **REDACTARE**

Continuă explicațiile și pregătirea manuscriselor.

02 **CORECTURĂ**

Revizuiește scheme, texte și demonstrații.

03 **DIALOG**

Colaborează cu inginerul Stelian Bajureanu.

04 **CIRCULAȚIE**

Pregătește comunicări și trimite volume.

În ianuarie 1978, o alocare de 70 USD dezvăluie dificultatea practică a unei participări internaționale.

AUGUST 1978 · AMSTERDAM

Autorul absent. Opera prezentă.

O comunicare devine act de reprezentare intelectuală.

1978

Congres internațional
de cibernetică

Stelian Bajureanu

Susține comunicarea „Diversitate și unitate în cibernetică”.

Robert Mantz · 14 septembrie

O reacție individuală entuziastă, nu un verdict instituțional.

Uneori, lucrarea ajunge acolo unde autorul nu mai poate ajunge.

Cine poartă mai departe opera?

De la teoria relațiilor la răspunderea pentru viitorii cititori.

720

seturi complete

menționate în inventarul din „testamentul științific”

INVENTARIERE

Ce manuscrise și exemplare există?

EDITARE CRITICĂ

Cum stabilim textele și proveniența lor?

ACCES LA CERCETARE

Cine le poate consulta, verifica și continua?

Prestigiul unui savant cere mai mult decât omagiu: cere condiţiile verificării.

Cinci concluzii, o singură exigență

Recunoașterea trebuie întemeiată pe cercetare, nu pe proclamare.

01	**CREAȚIA**	Din observația clinică spre generalizarea teoretică.
02	**CONCEPTUL**	Relaționalitate, consonanță și reversibilitate.
03	**PRIORITATEA**	Anterioritate certă; filiația necesită probe.
04	**MATERIALITATEA**	Tiparul, costul și circulația influențează receptarea.
05	**POSTERITATEA**	Arhivele și edițiile critice păstrează opera vie.

Odobleja cere să-i citim lucrarea cu admirație critică, nu cu admirație care suspendă întrebările.

ÎNCHEIERE

O idee nu trăiește numai fiindcă a fost gândită.

Ea trebuie să poată fi transmisă, verificată și dusă mai departe.

Conf. univ. dr. Dona Tudor · CRIFST – Divizia de Istoria Științei